

ANNA PAWLIK

PROFILAKTYKA UZALEŻNIENIA OD INFORMACJI CYFROWEJ UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

W artykule przedstawiłam wyniki badań sondażowych, dotyczących roli rodziców w profilaktyce uzależnień młodzieży szkolnej od informacji cyfrowej. W tym celu posłużyłam się metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety, którą udostępniłam w Internecie na wybranych profilach i grupach serwisu Facebook oraz wysyłałam na adresy wybranych osób. Przygotowany kwestionariusz był wypełniany przez respondentów w okresie od 6 do 16 kwietnia 2016 roku zgodnie z przyjętym założeniem, czyli do uzyskania 100 wypełnionych ankiet.

WSTĘP

Nowe technologie niosą ze sobą różnorodne możliwości, jednak wiąże się z nimi wiele niebezpieczeństw, m.in. uzależnienia. Cyfrowe media są nieodłącznym elementem codziennej rozrywki coraz młodszych dzieci. Powszechna dostępność mediów elektronicznych oraz ich coraz bardziej zaawansowane możliwości, obok pozytywnego potencjału edukacyjnego i informacyjnego, związane są jednak z licznymi zagrożeniami. Dotyczą one m.in. agresji rówieśniczej, pornografii, kontaktów z niebezpiecznymi treściami i osobami oraz wszelkiego rodzaju uzależnień. Profilaktyka przed niechcianymi skutkami korzystania z cyfrowych mediów, prowadzona w szkołach podstawowych, dotyczy nauki selektywności w wyborze informacji, ochrony przed niewskazanymi treściami oraz organizacji czasu z komputerem. Współczesne problemy związane z wychowaniem dzieci i młodzieży, posiadającej swobodny dostęp do mediów cyfrowych, są tematem często podejmowanym i dyskutowanym w pedagogice. Prowadzone badania poszukają odpowiedzi na ogrom pytań związanych z oddziaływaniem elektronicznych urządzeń i Internetu na osobowość dziecka, jego wiedzę, umiejętności i zachowanie. Wiele z nich pokazuje bowiem ujemny wpływ na stan zdrowia psychicznego młodego pokolenia i jego osobowość.

Powszechnie przyjmuje się, że uzależnienie od **informacji cyfrowej** nie ma postaci fizycznej. Użytkownik znajduje ją na nośniku elektronicznym i potrzebuje urządzenia cyfrowego do jej odebrania. Obecność w jego życiu komputera ułatwia z jednej strony wykonanie tego zadania, podnosi komfort życia, lecz może równocześnie wyeliminować go

z otoczenia, ograniczyć ambicje, zaburzyć potrzeby fizyczne i psychiczne, spowodować głęboką depresję, a nawet doprowadzić do śmierci. Wielogodzinne i codzienne poszukiwanie silnych wrażeń, korespondencja, gry symulacyjne, to wszystko niepożądane zjawiska, jakie stwarzają domowe media. Uzależnienie od telewizji, gier wideo czy Internetu, staje się największą zmorą współczesnych czasów. Pierwsze doniesienia terapeutów, psychologów czy pedagogów na temat zagrożenia ze strony mediów elektronicznych znaleźć można już w latach 80. XX wieku i były związane z techniką wideo i grami komputerowymi. Prawdziwy problem pojawił się jednak w chwili, gdy w roku 1993 utworzono pierwsze przeglądarki internetowe World Wide Web (WWW), a Internet stał się ogólnie dostępny. Problem uzależnienia od mediów cyfrowych często dotyczy dzieci, które są na to szczególnie podatne. W ostatnich latach obserwuje się kilkulatki zręcznie obsługujące smartfona lub tablet. W przypadku uzależnienia niezbędne jest szybkie działanie. Profilaktyka prowadzona w szkołach nie zawsze wystarcza, niezbędne jest także zaangażowanie rodziców w edukację dziecka w tym zakresie.

Pionierką badań nad uzależnieniem od Internetu jest światowej sławy naukowiec dr Kimberly Young, założycielka The Center for On-Line Addiction (Centrum Pomocy dla Uzależnionych od Sieci), które działa w USA od 1995 roku. Z jej badań korzystają wszyscy zajmujący się problemem uzależnienia od Internetu. W ubiegłych latach przeprowadzono wiele badań na temat uzależnienia dziecka od Internetu i gier komputerowych. TNS na zlecenie Orange Polska we współpracy z Fundacją Orange i Fundacją Dzieci Niczyje przeprowadziło w 2013 roku jakościowe i ilościowe badania na temat nadużywania Internetu przez dzieci. Badania pokazały, że najczęściej dzieci korzystają z Internetu w domu, ewentualnie u znajomych. 17% badanych spędza w dniu szkolnym co najmniej 2 godziny w Internecie. Tyle samo czasu na Internet poświęca 40% w dni wolne od zajęć szkolnych. W opinii rodziców dzieci korzystają obecnie z sieci nieco dłużej niż w 2008 roku, dlatego też deklarują, że korzystają one z Internetu, aby zdobywać wiedzę. Równocześnie większość dorosłych, niezależnie od tego czy ich dzieci korzystają z Internetu w domu czy nie, jest przekonana, że ma odpowiednią wiedzę o zagrożeniach związanych z Internetem.

W 2011 roku Fundacja Dzieci Niczyje wzięła udział w międzynarodowym projekcie badawczym EU-NET-ADB, dotyczącym zjawiska zachowań uzależnieniowych od Internetu wśród młodzieży europejskiej w przedziale wieku od 15 do lat 16. Projekt był finansowany ze środków Komisji Europejskiej w ramach programu Safer Internet w kategorii Knowledge Enhancement Projects. Zastosowano w nim, najczęściej używane narzędzie pomiarowe w badaniach dotyczących tego problemu – test psychologiczny IAT (*Internet Addictive Test*)

Kimberly Young. Właściwości psychometryczne testu zostały potwierdzone w wielu badaniach. Najważniejsze wnioski wyciągnięte z przeprowadzonych badań potwierdziły, że:

- Objawy nadużywania Internetu przejawia 1,3% polskich respondentów (1,2% dla próby europejskiej), podczas gdy 12,0% (12,7% dla próby europejskiej) jest zagrożonych nadużywaniem. Łącznie 13,3% (13,9% dla próby europejskiej) dysfunkcyjnie używa Internetu.
- Odsetek osób korzystających z Internetu w sposób dysfunkcyjny jest najwyższy w Hiszpanii, Rumunii i w Polsce, natomiast najniższy – w Niemczech oraz w Islandii.
- Dysfunkcyjne korzystanie z Internetu częściej wykazują chłopcy, starsze nastolatki i te osoby, których rodzice mają wykształcenie podstawowe.
- Osoby dysfunkcyjnie korzystające z Internetu częściej cierpią na zaburzenia psychospołeczne¹.

Cenny dla nauki w tym zakresie jest także raport z badań EU Kids Online, przeprowadzony wśród dzieci w wieku 9–16 lat i ich rodziców. Najważniejsze wnioski dotyczyły tego, że:

- Co czwarte dziecko kontaktowało się z nieznanymi online.
- Niemal co siódme dziecko widziało w Internecie materiały związane z seksem.
- Prawie co dwunaste dziecko spotkało się twarzą w twarz z nieznanym poznany w Internecie.
- Niemalże co czwarte dziecko w wieku 11–16 lat miało w Internecie kontakt z treściami, które mogą szkodzić jego kształtującemu się systemowi wartości.
- Im dłuższy był staż korzystania przez dziecko z Internetu, tym bardziej prawdopodobne było to, że napotka go zagrożenie w Internecie.
- W przypadku dzieci, które doświadczyły analizowanych zagrożeń, okazywało się, że ich rodzice często nie zdawali sobie sprawy z zaistniałej sytuacji.
- Bez wsparcia i pomocy rodziców dzieci są mniej bezpieczne w sieci².

W sumie okazało się, że świadoma postawa rodziców odgrywa niezwykle ważną rolę w kształtowaniu nawyków korzystania z informacji cyfrowej przez dziecko. Równocześnie analiza sposobów zapobiegania uzależnieniom od informacji cyfrowej w przypadku dzieci,

¹ K. Makaruk, S. Wójcik, *EU NET ADB – Badanie nadużywania Internetu przez młodzież w Polsce i Europie*, Warszawa 2012, s. 4–8.

² L. Kirwil, *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport badań EU Kids Online II przeprowadzonych wśród dzieci w wieku 9-16 lat i ich rodziców*, Warszawa 2011, s. 12–31.

jednoznacznie potwierdziła, że to dorośli, rodzice i nauczyciele, decydują o tym, co ma budujący a co szkodliwy wpływ na rozwój psychiczny i fizyczny dziecka.

ZAŁOŻENIA, CELE I METODY BADAWCZE

Celem badań była próba rozpoznania działań zapobiegających uzależnieniom od informacji cyfrowej uczniów szkół podstawowych podejmowanych przez dorosłych. Podstawowy problem dotyczył tego **czy rodzice dzieci klas I–VI prowadzą wobec nich jakąś profilaktykę, dotyczącą uzależnienia od informacji cyfrowej?** Dlatego szczegółowe zagadnienia dotyczyły próby odpowiedzi na kilku podstawowych pytań:

1. Z ilu urządzeń cyfrowych korzystają codziennie dzieci w wieku szkolnym?
2. Czy rodzice kontrolują gry komputerowe oraz strony internetowe odwiedzane przez dzieci?
3. Czy rodzice kontrolują czas spędzany przed komputerem oraz telewizorem? Jeśli tak, czy jest to odpowiednia ilość czasu?
4. Czy na komputerach, z których korzystają dzieci zamieszkałe na wsi i w mieście, są instalowane programy filtrujące szkodliwe treści? Czy ma znaczenie miejsce zamieszkania rodzica?
5. Czy rodzice rozmawiają z dzieckiem o niebezpieczeństwach wynikających z nadmiernego korzystania z urządzeń cyfrowych? Jakich zagrożeń nie są świadomi?

Zadawane pytania zmierzały do sprawdzenia prawdziwość następujących tez:

1. Dzieci w wieku szkolnym codziennie korzystają z przynajmniej jednego urządzenia cyfrowego.
2. Rodzice nie kontrolują gier komputerowych oraz stron internetowych, z jakich korzystają dzieci.
3. Rodzice nie kontrolują czasu spędzanego przez dziecko przed komputerem i telewizorem lub pozwalają na zbyt długie oglądanie telewizji.
4. Miejsce zamieszkania ma wpływ na instalowanie przez rodziców programu filtrującego szkodliwe treści.
5. Rodzice nie rozmawiają z dziećmi o niebezpieczeństwach wynikających z nadmiernego korzystania z urządzeń cyfrowych.

Ponadto w polu zainteresowania badającej było zagadnienie dotyczące rodzajów gier komputerowych oraz stron internetowych, a także sposobu spędzania przez uczniów wolnego

czasu. Badania miały też pokazać czy płeć dziecka ma znaczenie przy wyborze gier komputerowych oraz stron internetowych.

CHARAKTERYSTYKA NARZĘDZI BADAWCZYCH

Na potrzeby pracy zdecydowałam się na zastosowanie metody sondażu diagnostycznego i posłużyć się kwestionariuszem ankiety. Za Tadeuszem Pilchem przyjąłam, że

metoda sondażu diagnostycznego jest sposobem gromadzenia wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych oraz dynamice zjawisk społecznych, opiniach i poglądach wybranych zbiorowości, nasilaniu się i kierunkach rozwoju określonych zjawisk. Chodzi tu o wszystkie zjawiska, które nie posiadają instytucjonalnej lokalizacji a wręcz odwrotnie są jakby rozproszone w całym społeczeństwie³.

Z kolei Janusz Sztumski badania ankietowe nazwał

specyficzną, pisemną formą wywiadu, należącą do badań skategoryzowanych, które są ściśle określone przez zespół reguł i zasad właściwych dla określonego badania. Ankiety służą do zebrania dużej liczby informacji o zjawiskach występujących w społeczeństwie przy wykorzystaniu z reguły małych nakładów sił i środków⁴.

Kwestionariusz ankiety składał się z 12 pytań, jednokrotnego i wielokrotnego wyboru oraz metryczki. Pierwsze pytanie dotyczyło korzystania z poszczególnych urządzeń cyfrowych przez dzieci. Celem było sprawdzenie, czy dziecko korzysta codziennie z przynajmniej jednego urządzenia cyfrowego. Odpowiedzi miały pokazać, z jakich urządzeń korzystają dzieci oraz z jaką częstotliwością.

Pytanie drugie związane było z obecnością kontroli przez rodziców gier komputerowych, w tym zwłaszcza z tym czy rodzice weryfikują gry komputerowe, z których korzystają dzieci. Odpowiedź na to pytanie miała ukazać, z jakich gier komputerowych korzystają dzieci w wieku szkolnym i czy na ich wybór wpływa płeć.

Celem kolejnego pytania była próba sprawdzenia czy rodzice kontrolują strony internetowe z jakich korzystają dzieci w wieku szkolnym i czy płeć ma wpływ na ich wybór.

Zagadnienie czwarte związane było z próbą ustalenia stanu świadomości rodziców i nauczycieli dotyczącego czasu, jaki uczeń spędza w szkole i w domu przed komputerem. Pytania szczegółowe dotyczyły tego czy rodzice wyznaczają dziecku odpowiedni limit czasu na pracę z komputerem. Chodziło o to, aby ustalić ile czasu dziennie dzieci mogą korzystać

³ T. Pilch, T. Bauman, *Zasady badań pedagogicznych*, Warszawa 2001, s. 80.

⁴ J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 1995, s. 130–133.

z komputera. Staralam się także sprawdzić jaki wpływ na ustalane przez rodzica limity ma sama szkoła i na ile istnieje w tej mierze wzajemne porozumienie i współpraca.

Następne pytanie również dotyczyło ustalenia czasu, tym razem jednak spędzanego przed ekranem telewizora. W tym wypadku starałam się uzyskać odpowiedź na pytanie czy rodzice ustalają z dziećmi granice czasowe na oglądanie telewizji, a także ile czasu dziennie dzieci spędzają oni przed telewizorem. Zamierzałam także sprawdzić czy klasa, do której uczęszcza uczeń ma wpływ na to, ile godzin rodzice pozwalają swoim dzieciom oglądać programy telewizyjne.

Osobne pytanie szóste dotyczyło sposobu spędzania przez dzieci wolnego czasu. Jego celem było sprawdzenie, co robią uczniowie klas I–VI poza szkołą. Czy ich aktywność skupia się przede wszystkim na mediach cyfrowych czy może jest ona bardziej urozmaicona.

W oparciu o siódme pytanie starałam się ustalić czy na komputerze, z którego korzysta młody człowiek, jest zainstalowany program filtrujący szkodliwe treści? Dlatego miało ono dać odpowiedź czy rodzice korzystają z blokady rodzicielskiej, a także dostarczyć informacji o tym czy miejsce zamieszkania ma wpływ na instalowanie przez rodzica programu filtrującego szkodliwe treści.

Celem kolejnego pytania było ustalenie czy rodzic rozmawia z dzieckiem o negatywnych konsekwencjach i niebezpieczeństwach zbyt częstego korzystania z urządzeń cyfrowych. Rodzice mieli możliwość wybrania odpowiedzi „tak” lub „nie”. Ostatnie pytanie było rozszerzeniem poprzedniego. Rodzice, którzy zaznaczyli odpowiedź „tak”, zostali poproszeni o zaznaczenie: „jeśli tak, to o jakich?”. W tym pytaniu chodziło o podkreślenie negatywnych konsekwencji i niebezpieczeństw, takich jak:

- Zaniedbywanie nauki.
- Przemoc w grach komputerowych.
- Niebezpieczne treści w Internecie.
- Uzależnienie od komputera.
- Pogorszenie się stanu zdrowia.
- Błędne informacje w Internecie.
- Przemoc rówieśnicza (cyberprzemoc).
- Kontakt z niebezpiecznymi osobami.
- Zubożenie języka.
- Ochłodzenie stosunków rodzinnych.

- Zaniedbanie kontaktów z rówieśnikami.

W odpowiedzi na to pytanie istniała także możliwość wpisania innych niebezpieczeństw lub negatywnych konsekwencji, o jakich rozmawiali rodzice z dzieckiem.

Na końcu ankiety zostały umieszczone pytania metryczkowe, dotyczące płci dziecka, klasy do której uczęszcza oraz wieku rodzica i jego miejsca zamieszkania.

PRZEBIEG BADAŃ

Przeprowadzone na wstępie badania pilotażowe online wśród pięciorga rodziców, pozwoliły dokonać w kwestionariuszu drobnych zmian. Przede wszystkim we wstępie ankiety zwrócono uwagę, że jest ona skierowana wyłącznie do rodziców dzieci klas od I do VI szkoły podstawowej. Dodano także możliwość wpisania odpowiedzi „inne” w pytaniach czwartym: Czy ustalił(a) Pan (Pani) z dzieckiem czas, jaki może spędzać przed komputerem? Jeśli tak, to ile czasu dziennie? oraz piątym: Czy ustalił(a) Pan (Pani) z dzieckiem czas, jaki może spędzać przed telewizorem? Jeśli tak, to ile czasu dziennie?

Badania początkowo miały zostać przeprowadzone w Zespole Szkół Ogólnokształcących Integracyjnych nr 1 w Krakowie, jednak ostatecznie zostały przeprowadzone za pomocą Internetu na profilach oraz grupach serwisu Facebook:

- Szkoły Podstawowej nr 1 im. Feliksa Nowowiejskiego w Barczewie
<<https://www.facebook.com/sp1barczewo/?fref=ts>> [dostęp: 06.06.2016].
- Szkoły Podstawowej nr 2 im. św. Wojciecha w Krakowie
<<https://www.facebook.com/Szko%C5%82a-Podstawowa-nr-2-im-%C5%9Bw-Wojciecha-363025303729430/?fref=ts>> [dostęp: 06.06.2016].
- Rodzice Montessori i nie tylko
<<https://www.facebook.com/groups/281518388581179/?fref=ts>> [dostęp: 6.06.2016].
- Rodzicem być
<<https://www.facebook.com/groups/rodzicemBYC/?ref=ts&fref=ts>> [dostęp: 06.06.2016].
- Rodzice w Warszawie: pytam, radzę, pomagam
<<https://www.facebook.com/groups/mamapyta/?fref=ts>> [dostęp: 06.06.2016].
- Rodzice z Żyrardowa i okolic
<<https://www.facebook.com/groups/573391202790498/?fref=ts>> [dostęp: 6.06.2016].

- Rodzice (grupa Facebook)

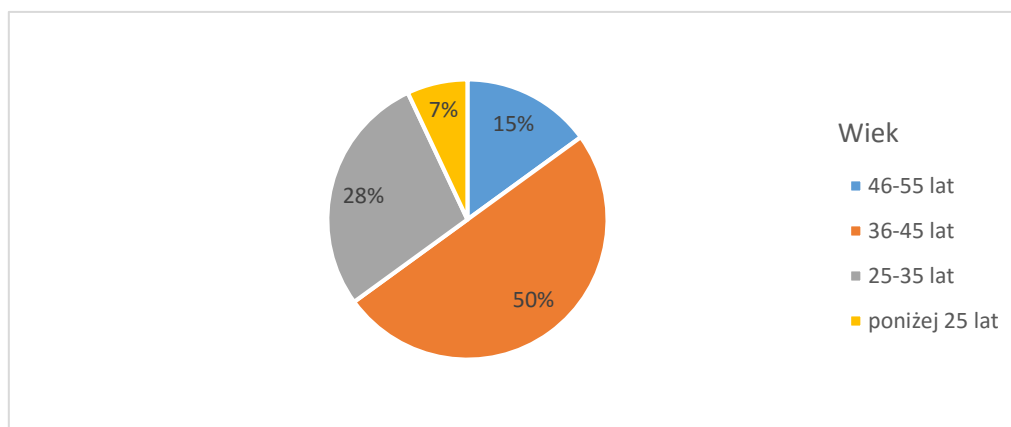
<<https://www.facebook.com/groups/1651151018469877/?ref=browser>> [dostęp: 06.06.2016].

Kwestionariusz ankiety był wypełniany przez rodziców w okresie od 6 do 16 kwietnia 2016 roku zgodnie z przyjętym założeniem, czyli do uzyskania 100 odpowiedzi. Ankiety były wypełniane „z wolnej ręki”, przez rodziców należących do wymienionych wyżej wymienionych grup na portalu społecznościowym Facebooka. Ankieta była także wysyłana na adresy konkretnych osób.

WYNIKI BADAŃ

Kwestionariusz ankiety był wypełniany przez rodziców uczniów klas I–VI. Wiek rodziców przedstawia wykres 1.

Wykres 1. Wiek respondentów

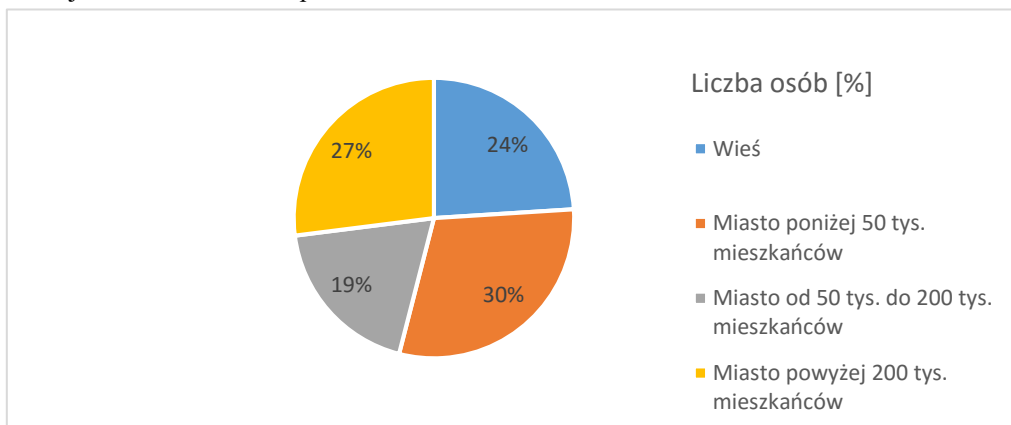

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać na powyższym wykresie, 50 ankietowanych rodziców (50%) mieściło się w przedziale wiekowym 36–45 lat. 28 rodziców (28%) było w wieku 25–35 lat. W badaniu wzięło także udział 15 rodziców (15%) w wieku 46–55 lat. Ponadto ankieta została wypełniona przez 7 rodziców (7%) poniżej 25 roku życia.

Kolejne pytanie metryczkowe dotyczyło miejsca zamieszkania rodziców. Wyniki ilustruje wykres 2.

Wykres 2. Miejsce zamieszkania respondentów

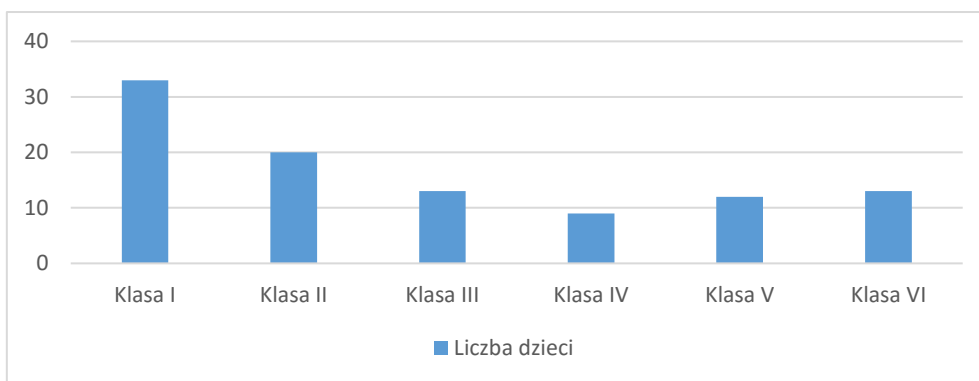

Źródło: opracowanie własne.

W badaniu wzięło udział 30 rodziców (30%) zamieszkałych w mieście poniżej 50 tys. mieszkańców. Niewiele mniej, bo 27 ankietowanych (27%) mieszkało w mieście powyżej 200 tys. mieszkańców. Ze wieś pochodziło 24 ankietowanych (24%). Pozostałych 19 rodziców (19%) mieszkało w mieście od 50 tys. do 200 tys. mieszkańców.

W badaniu wzięło udział 58 rodziców chłopców oraz 42 rodziców dziewczyn. Klasy, do których uczęszczała młodzież przedstawia wykres 3.

Wykres 3. Liczba dzieci uwzględnionych w badaniu w podziale na klasy

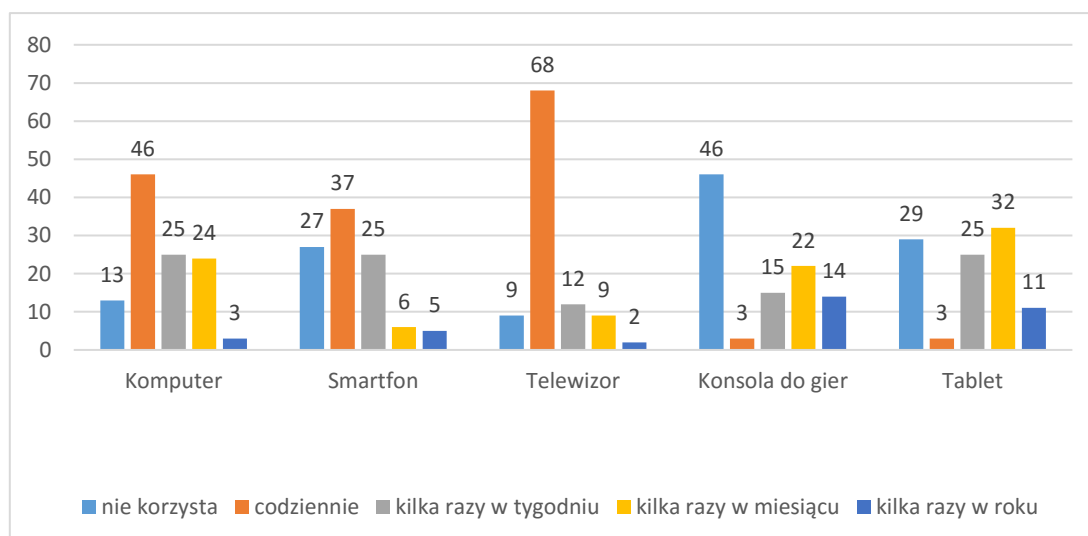

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać na wykresie, w badaniu wzięło udział 33 rodziców (33%) uczniów uczęszczających do klasy I. W dalszej kolejności w badaniu wzięli udział rodzice dzieci klas II (20 rodziców, 20%). 13 ankietowanych (13%) miało dziecko w klasie III, podobnie jak i w klasie VI. Niewiele mniej, bo 12 rodziców (12%) miało dziecko w klasie V. Najmniej, bo 9 ankietowanych rodziców (9%) miało dziecko w klasie IV.

Pierwsze pytanie w kwestionariuszu ankiety dotyczyło częstotliwości korzystania z urządzeń cyfrowych. Odpowiedzi na to pytanie ilustruje wykres 4.

Wykres 4. Intensywność korzystania z urządzeń cyfrowych przez dzieci z klas I–VI

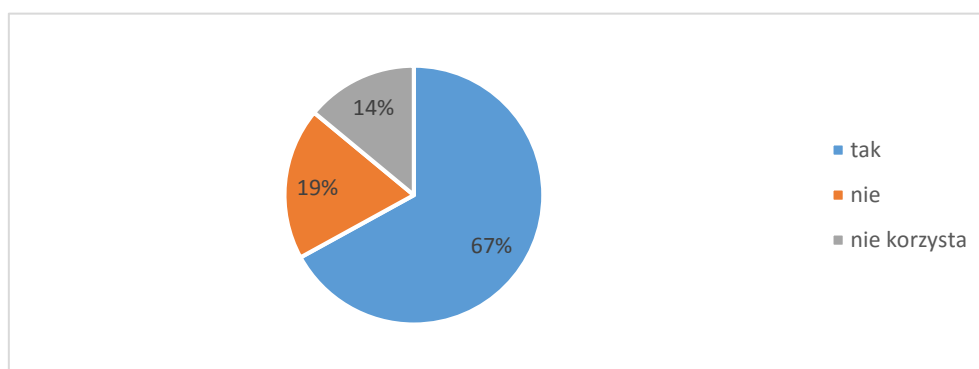

Źródło: opracowanie własne.

Badania pokazały, że uczniowie najczęściej korzystają z telewizji, 68% korzysta z niej codziennie. Wysoki wynik, 46 osób (46%), czyli prawie połowa ankietowanych zaznaczyła, że codziennie korzysta z komputera. Na kolejnym miejscu znalazł się smartfon, z którego codziennie korzystało 36 dzieci (36%) ankietowanych rodziców. Warto zwrócić uwagę na konsolę do gier, z której nie korzysta 46 dzieci (46%). Tablet również nie jest najczęściej używanym urządzeniem cyfrowym, ponieważ tylko 3% korzystało z niego codziennie.

Kolejne pytanie dotyczyło korzystania z gier komputerowych i miało na celu sprawdzenie, czy dziecko korzystało z gier oraz czy rodzice kontrolowali jego wybory, a także czy płeć miała wpływ na rodzaj wybranej gry. Wyniki ilustruje wykres 5.

Wykres 5. Wiedza rodziców na temat korzystania przez młodzież z gier komputerowych

Źródło: opracowanie własne.

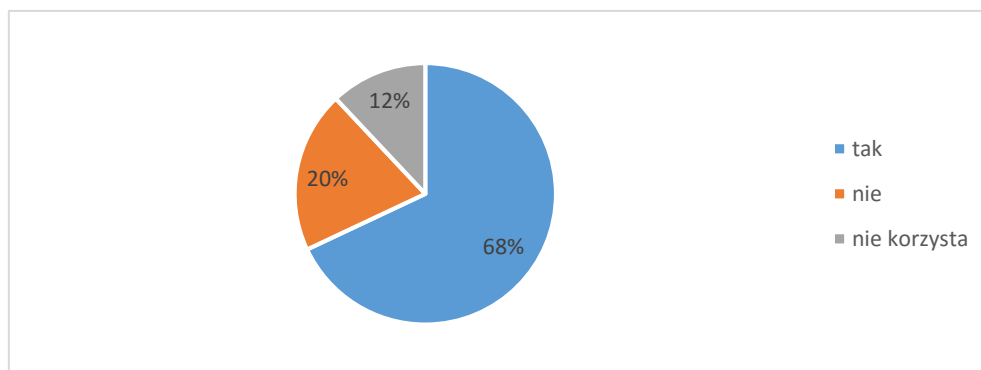
Z badań wynika, że większość rodziców, bo aż 67 ankietowanych (67%) wiedziało, z jakich gier korzysta dziecko. Tylko niecała jedna czwarta, bo 19 osób (19%) nie była tego świadoma. Warto też zwrócić uwagę, że 14 rodziców (14%) zaznaczyło, że dziecko nie korzystało z gier

komputerowych. Przy zaznaczeniu odpowiedzi „tak”, niezbędna była odpowiedź na pytanie otwarte, „z jakich?”. Respondenci w tym miejscu wpisywali nazwy gier, z jakich korzystały ich dzieci. 16 ankietowanych odpowiedziało, że dziecko grało w Minecraft. 10 ankietowanych odnotowało, że ich dziecko korzystało z gier edukacyjnych. Grę Angela oraz League of Legends wymieniło 3 ankietowanych. Natomiast 2 ankietowanych wynotowało następujące gry: Hero Zero, FIFA, The Sims, Counter-Strike, Lego Nexo Knights. Bubble Shooter. Wymienione zostały także gry: Sonic the Hedgehog, Benji Bananas, Brain Dots, Królik Bystrzak, My Little Pony. Rodzice wymienili także kolorowanki, szachy, gry sportowe, wyścigowe, logiczne oraz gry ze strony www.kizi.com.

Jeśli chodzi o zależność płci w wybieraniu rodzaju gier, to jest ona znacząca. W przypadku dziewcząt są to gry logiczne, edukacyjne, czasem kolorowanki. Chłopcy najczęściej korzystali z gier sportowych oraz edukacyjnych. U tych ostatnich największą popularnością cieszyła się Minecraft. Warto dodać, że najczęściej wybieranym serwisem przez dziewczyny i chłopców jest strona gry.pl.

Trzecie pytanie dotyczyło korzystania ze stron internetowych przez dzieci. Wyniki ilustruje wykres 6.

Wykres 6. Wiedza rodziców na temat korzystania przez dzieci z stron internetowych

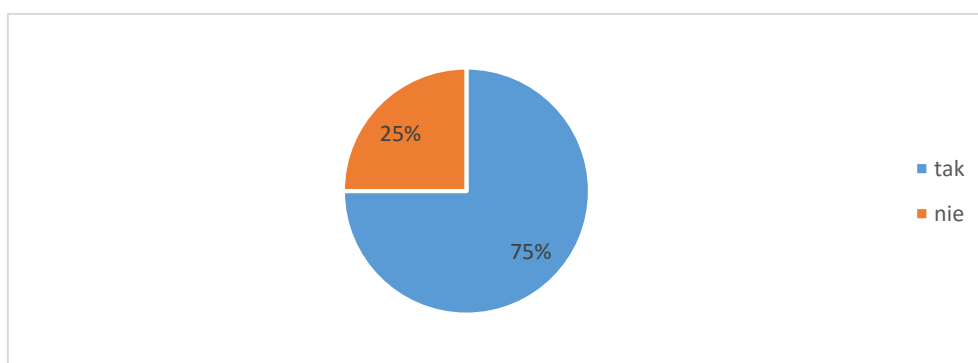
Źródło: opracowanie własne.

Sześcioro z 68 ankietowanych (68%) wiedziało, z jakich stron internetowych korzystają ich dzieci. 20 rodziców (20%) nie kontrolowało odwiedzanych przez dzieci stron WWW. Należy też wymienić 12 ankietowanych (12%), których dzieci nie korzystały z Internetu. Przy zaznaczeniu odpowiedzi „tak”, należało wymienić strony internetowe, które odwiedza dziecko. Najwięcej odpowiedzi dotyczyło korzystania z www.youtube.com. Aż 18 ankietowanych wymieniło tę stronę. 11 rodziców odpowiedziało, że dziecko używa stron internetowych z grami online. Kolejną wymienioną stroną był serwis społecznościowy www.facebook.pl,

korzystało z niego siedmioro dzieci. Troje rodziców wymieniło platformę transakcyjną www.allegro.pl. Po dwoje rodziców odnotowało strony: www.olx.pl, www.kizi.com, www.happynumbers.com, <http://edupelzaki.pl/>. Pojedynczy rodzice wymienili także stronę www.wikipedia.pl oraz www.onet.pl. Zależność płci w korzystaniu ze stron internetowych nie jest widoczna. Zarówno chłopcy, jak i dziewczęta najczęściej korzystają z serwisu YouTube oraz ze stron z internetowymi grami online.

Pytanie czwarte dotyczyło kontrolowania przez rodzica czasu, jaki dziecko może spędzać przed komputerem. Odpowiedzi ankietowanych ilustruje wykres 7.

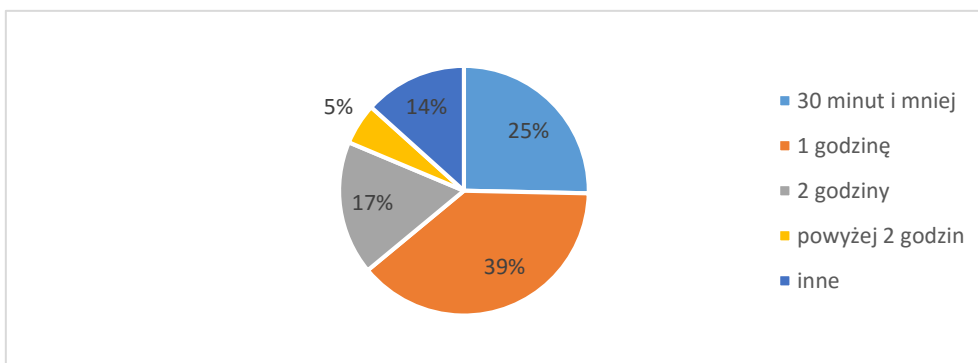
Wykres 7. Rodzicielski przyzwolenie lub jego brak na spędzanie czasu przez dziecko przed komputerem

Źródło: opracowanie własne.

Trzy czwarte ankietowanych, tj. 75 osób, ustalało z dzieckiem dzienny limit czasu spędzanego przed komputerem. Jedna czwarta ankietowanych nie wyznaczyła takich granic. Przy zaznaczeniu odpowiedzi „tak”, respondenci byli zobowiązani do wskazania czasu, jaki dziecko mogło spędzać dziennie przed komputerem. Odpowiedzi ilustruje wykres 8.

Wykres 8. Czas spędzany przez dzieci przed komputerem w ciągu doby

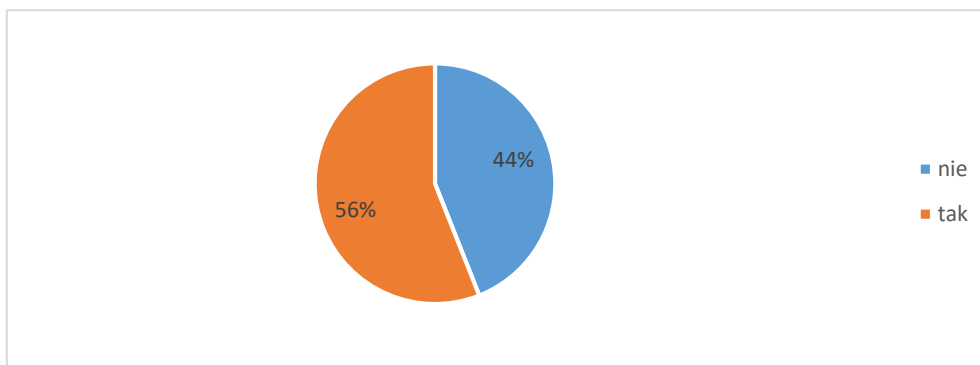
Źródło: opracowanie własne.

W badaniu wzięło udział 75 rodziców. 29 ankietowanych (39%) ustalało z dziećmi granicę jednej godziny w ciągu doby. Jedna czwarta rodziców (19 osób) zezwoliła dzieciom na

używanie komputera przez pół godziny i mniej. 13 ankietowanych (17%) pozwala na korzystanie z komputera przez 2 godziny dziennie. 10 osób (14%) wyznaczyło inny czas. Wśród odpowiedzi pojawiły się także informacje o 2 godzinach tygodniowo, jednej godzinie w sobotę, a także długości czasu warunkowanego liczbą zadań domowych.

Kolejne pytanie dotyczyło przyzwolenia rodzicielskiego na czas, jaki dziecko może spędzać przed telewizorem. Odpowiedzi ankietowanych na to pytanie ilustruje wykres 9.

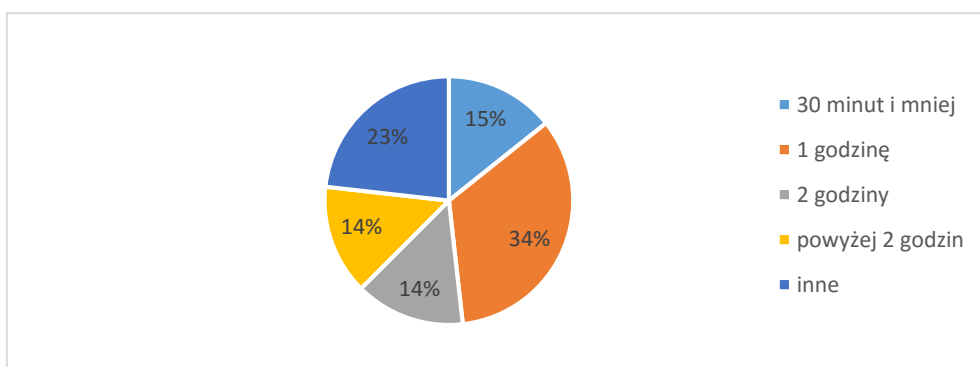
Wykres 9. Rodzicielskie przyzwolenie lub jego brak na oglądanie telewizji przez dziecko

Źródło: opracowanie własne.

Mniej niż połowa ankietowanych (44 osoby) odpowiedziała, że nie ustalała z dzieckiem limitu czasu. Pozostali rodzice wyznaczyli granicę. Przy odpowiedzi „tak”, obowiązkowe było określenie czasu, jaki dziecko mogło spędzać dziennie przed telewizorem. Wyniki ilustruje wykres 10.

Wykres 10. Czas spędzony przez dzieci przed telewizorem w ciągu doby

Źródło: opracowanie własne.

Na to pytanie odpowiedziało 56 ankietowanych (56%). Najczęstszą odpowiedzią była jedna godzina dziennie, którą wskazało 19 ankietowanych (34%). Kolejno 8 opiekunów (15%) wyznaczyło dziennie dzieciom 30 minut i mniej. 13 osób (23%) pozwalało dzieciom na jedną

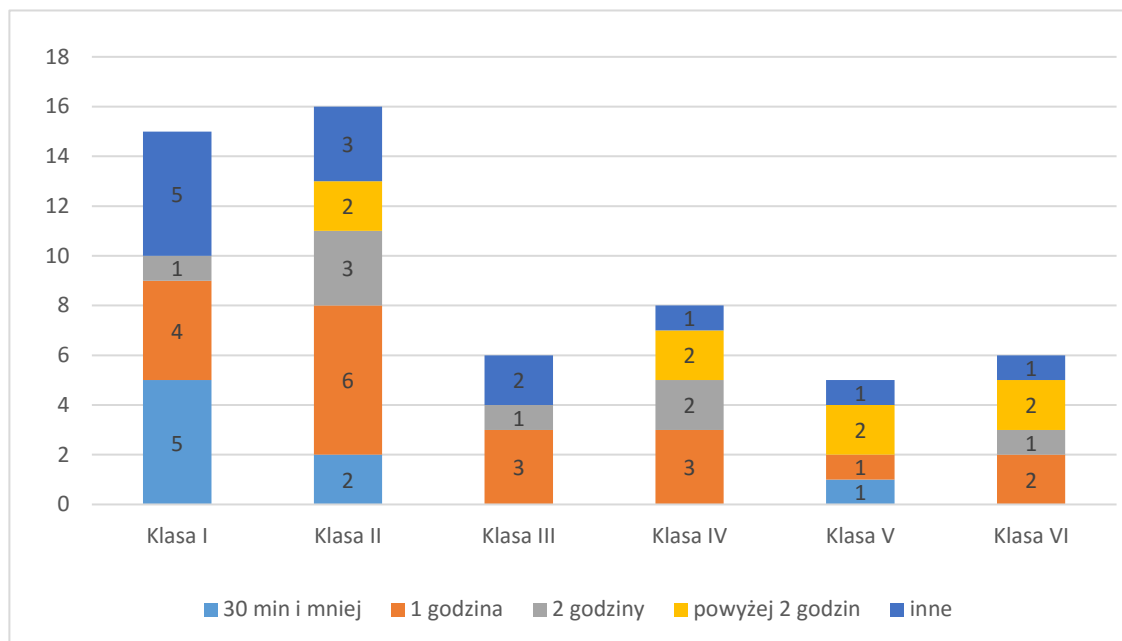
lub dwie godziny tygodniowo bądź jeden dzień w tygodniu. Równo po 8 osób (23%) wskazało na dwie lub powyżej godziny dziennie.

Pytanie 6 w ankiecie było otwarte. Jego celem było uzyskanie informacji o tym, jak dzieci spędzają wolny czas. Uzyskałam następujące odpowiedzi:

- Dziecko spędza czas zazwyczaj na podwórku, nawet jak pada. W domu zazwyczaj przegląda książki, rysuje lub układa klocki, puzzle itp.
- Bawi się, rysuje.
- Czyta książki, bawi się klockami lego, rysuje, gra na Xbox.
- Odrabia lekcje, trenuje piłkę nożną, pływa, gra w gry planszowe, jeździ na rowerze, bawi się zabawkami.
- Bawi się klockami lego lub na placu zabaw.
- Trenuje judo, jeździ na rolkach.
- Gra w gry, wykonuje prace plastyczne.
- Gra w piłkę i biega z kolegami, trenuje koszykówkę, chodzi na basen.
- Rysuje, czyta, gra na pianinie, wychodzi na podwórko na rower, rolki, łyżwy, basen.
- Gra na gitarze lub bawi się z siostrą.
- Chodzi na treningi piłki nożnej, zajęcia na świetlicy szkolnej i środowiskowej, na podwórku z kolegami, przed komputerem lub telewizorem, gra w gry planszowe, puzzle, wycinanki, bawi się z psem, robi zagadki logiczne i matematyczne, czyta książki.
- Chodzi na basen, do szkoły piłkarskiej, na tańce, zajęcia szachowe.
- Chodzi do szkoły piłkarskiej, gra z kolegami i tatą na podwórku w piłkę, układa karty piłkarskie w albumach, jeździ na rowerze, rozmawia z rodzicami, chodzi z mamą i siostrą na spacerzy a jesienią na grzyby. Bawi się z małą siostrą, czasem gra na konsoli z tatą lub sam, latem pływa w basenie, układa klocki lego, czyta gazetki piłkarskie, czasem leniuchuje na kanapie i wiele innych.
- Bawi się na świeżym powietrzu z kolegami, układa klocki playmobil i bawi się nimi, gra w gry planszowe.
- Jeździ na rowerze, uprawia sporty zimowe, rysuje, śpiewa, tańczy, czasem ogląda telewizję.
- Ogląda bajki, chodzi do kina, na zajęcia sportowe.

Celem tego pytania było również określenie zależności pomiędzy ustalonym przez rodziców limitem czasu spędzonym przez uczniowie przed telewizorem, a klasą do której uczęszczali. Wyniki dotyczące klas od I do VI ilustruje wykres 11.

Wykres 11. Czas spędzany przed telewizorem przez uczniów z podziałem na klasy od 1 do VI

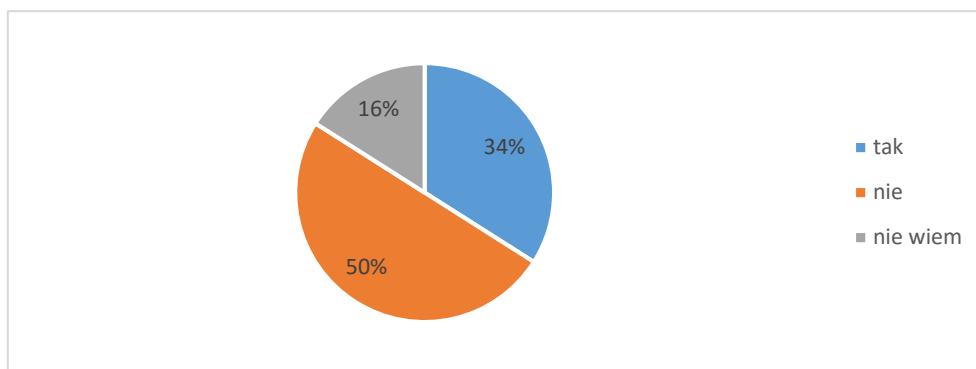

Źródło: opracowanie własne.

Na to pytanie odpowiedziało 56 ankietowanych (56%). 9% uczniów z klas I (5 rodziców) miało najczęściej ustalony limit czasowy przed telewizorem poniżej 30 minut. 4 ankietowanych (7%) pozwalało na jedną godzinę dziennie. Jeśli chodzi o dzieci z klasy II, to 6 ankietowanych (11%) pozwalało dzieciom na spędzenie jednej godziny dziennie przed telewizorem. W przypadku klasy III także najczęściej była to wymieniona 1 godzina dziennie. Odpowiedź taką wskazało 3 ankietowanych (5% rodziców). Podobnie uczniowie z klasy IV także najczęściej spędzają 1 godzinę dziennie przed ekranem. Stopniowe zmiany w ustalonym przez rodziców limicie czasu spędzonym przez uczniowie przed telewizorem odnotowujemy z chwilą przejścia młodzieży do klasy V i VI, co widać na wykresie nr 11, w świetle którego 2 osoby (4% rodziców) pozwalało dziecku na spędzanie powyżej 2 godzin dziennie przed telewizorem.

Celem kolejnego pytania było sprawdzenie, czy na komputerze, z którego korzysta dziecko, był zainstalowany program filtrujący szkodliwe treści. Wykres 12 ilustruje odpowiedzi ankietowanych na to pytanie.

Wykres 12. Wiedza rodziców na temat wyposażenia komputera dziecka w program filtrujący szkodliwe treści

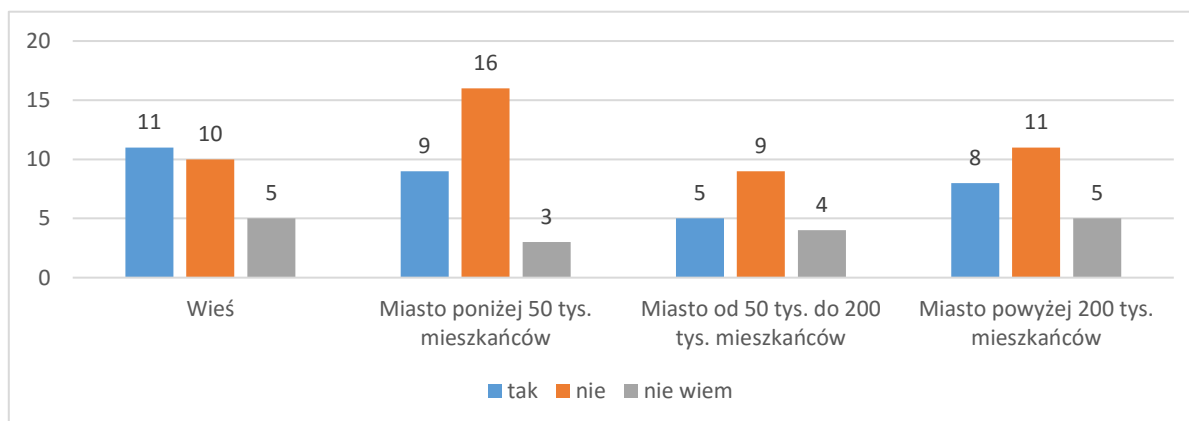

Źródło: opracowanie własne.

Połowa ankietowanych (50 osób) odpowiedziała, że na komputerze, z którego korzysta dziecko, nie ma zainstalowanego programu filtrującego szkodliwe treści. 34 ankietowanych (34%) zaznaczyło, że na komputerze znajduje się taki program. Warto zauważyć, że 16 ankietowanych (16%) zaznaczyło odpowiedź „nie wiem”.

Celem siódmego pytania było też sprawdzenie czy miejsce zamieszkania ma wpływ na instalowanie przez rodzica blokady rodzicielskiej. Wyniki ankietowanych ilustruje wykres 13.

Wykres 13. Program filtrujący szkodliwe treści a miejsce zamieszkania

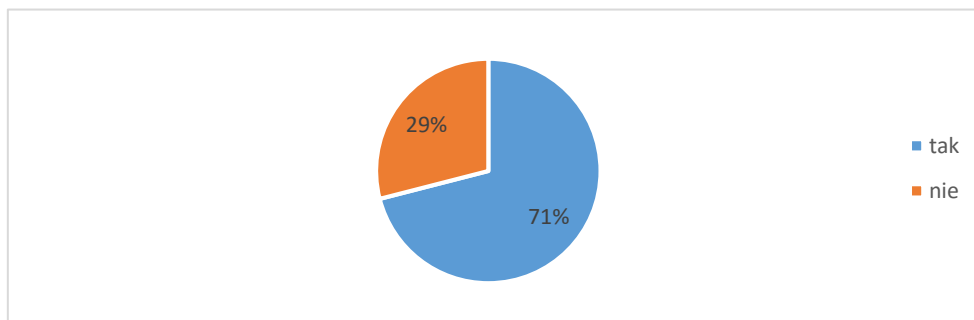

Źródło: opracowanie własne.

Szesnastu rodziców (16%) mieszkających w mieście poniżej 50 tys. mieszkańców zaznaczyło, że na komputerze, z którego korzysta dziecko, nie ma zainstalowanego programu filtrującego szkodliwe treści. Warto zwrócić uwagę na fakt, że w miastach o liczbie ludności 50 tys. i więcej, większość dzieci nie ma zainstalowanego programu filtrującego. Natomiast na wsi większość dzieci ma zainstalowany na komputerze program filtrujący szkodliwe treści (11 osób).

Pytanie 8 dotyczyło rozmowy rodziców z dzieckiem na temat zagrożeń wynikających ze zbyt częstego korzystania z urządzeń cyfrowych. Odpowiedzi na to pytanie ilustruje wykres 14.

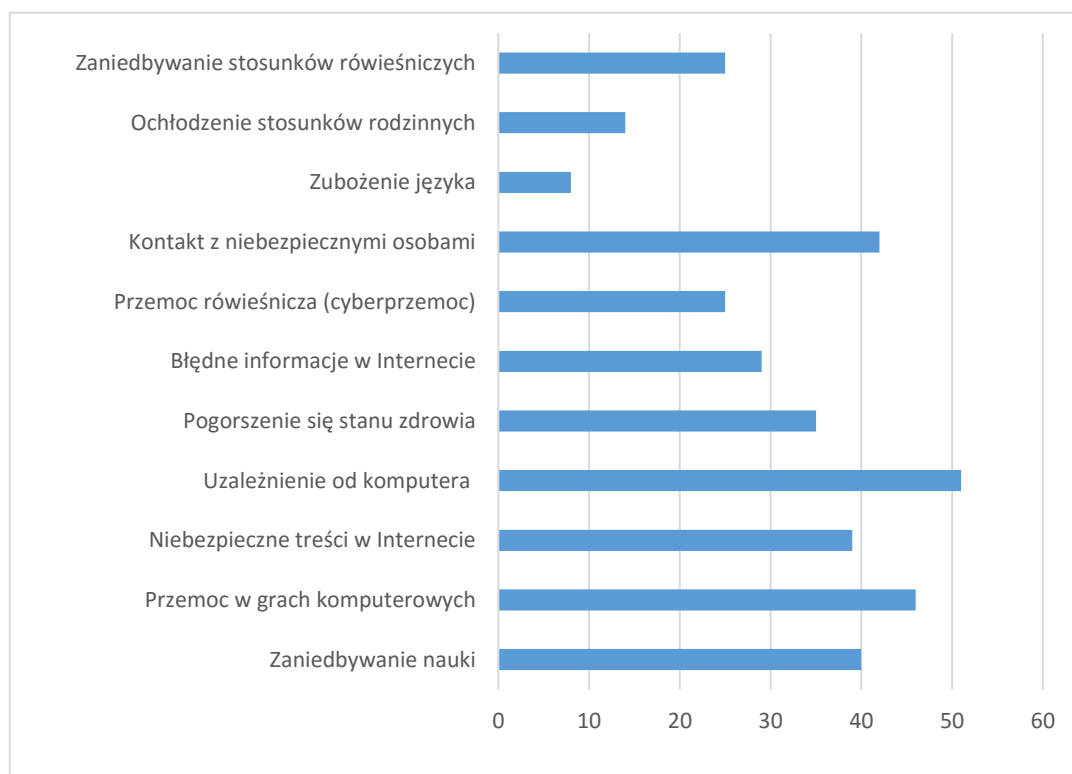
Wykres 14. Rozmowa rodziców z dzieckiem o zagrożeniach wynikających z korzystania z urządzeń cyfrowych lub jej brak

Źródło: opracowanie własne.

Prawie trzy czwarte, bo aż 71 ankietowanych (71% rodziców) rozmawiało z dzieckiem o negatywnych konsekwencjach i niebezpieczeństwach zbyt częstego korzystania z urządzeń cyfrowych. 29 osób (29% rodziców) nie rozmawiało z dzieckiem na ten temat. Przy odpowiedzi „tak”, niezbędne było zaznaczenie „o jakich”, co ilustruje wykres 15.

Wykres 15. Rozmowa rodziców z dzieckiem o niebezpieczeństwach wynikających z korzystania z urządzeń cyfrowych

Źródło: opracowanie własne.

Na to pytanie odpowiedziało 71 rodziców. Możliwe było zaznaczanie dowolnej liczby niebezpieczeństw oraz dopisanie innych. Żaden z rodziców nie wymienił dodatkowych niebezpieczeństw. Rodzice najczęściej rozmawiają z dzieckiem o uzależnieniu od komputera. Tę odpowiedź zaznaczyło 51 rodziców. Kolejną odpowiedzią była przemoc w grach komputerowych, na którą zwróciło uwagę 46 rodziców. Rodzice rozmawiają z dziećmi także o zaniedbywaniu nauki – 40 rodziców oraz o niebezpiecznych treściach w Internecie – 39 rodziców. O pogorszeniu się stanu zdrowia rozmawiało z dziećmi 35 badanych rodziców, natomiast o możliwości trafienia na błędne informacje w Internecie już tylko 29 rodziców. Pozostałe niebezpieczeństwa, takie jak przemoc rówieśnicza, zaniedbanie stosunków rówieśniczych, rodzinnych oraz zubożenie języka są zazwyczaj pomijane.

WNIOSKI

Badania dotyczące profilaktyki uzależnienia od informacji cyfrowej uczniów szkół podstawowych wykazały, że dzieci korzystają codziennie przynajmniej z jednego urządzenia cyfrowego. Najczęściej jest to telewizor, w dalszej kolejności komputer i smartfon. Natomiast z konsoli do gier korzystają stosunkowo rzadko lub wcale. Tablet jest używany przez niektórych zaledwie kilka razy w miesiącu. Okazało się również, że większość opiekunów kontroluje strony internetowe i gry komputerowe odwiedzane przez młodzież. Rodzice potrafili je wymienić, co jednoznacznie potwierdzało ich wiedzę w tym zakresie.

Badania wykazały ponadto, że rodzice kontrolują czas spędzany przez dziecko przed komputerem. Nie kontrolują natomiast czasu spędzanego przed telewizorem. Dzieci korzystają z komputera godzinę i dłużej dziennie. Tylko jedna czwarta rodziców pozwalała korzystać najmłodszemu z komputera pół godziny i krócej dziennie. Jeśli został ustalony limit dzienny na czas spędzany przed telewizorem, to zazwyczaj wynosił godzinę.

Z kolei na pytanie czy miejsce zamieszkania ma wpływ na instalowanie przez rodziców programu filtrującego szkodliwe treści, połowa ankietowanych rodziców odpowiedziała, że nie zainstalowała go. Okazało się również, że najczęściej rodzice mieszkający na wsi blokują młodocianym wyświetlanie stron ze szkodliwymi treściami. Najgorszy wynik uzyskali rodzice dzieci mieszkających w miastach poniżej 50 tys. mieszkańców. Zgodnie z wynikami badań miejsce zamieszkania okazało się mieć wpływ na instalowanie przez rodzica programu filtrującego szkodliwe treści. Postawiona zatem na wstępie w tym zakresie teza, została zweryfikowana jako prawdziwa.

Ostatnia hipoteza dotycząca tego, że rodzice nie rozmawiają z dziećmi o wszystkich niebezpieczeństwach wynikających z nadmiernego korzystania z urządzeń cyfrowych, okazała się być prawdziwa. Z przeprowadzonych badań wynika, że jakkolwiek rodzice rozmawiają z dziećmi o niebezpieczeństwach, jednak nie o wszystkich. Najczęstszym tematem są uzależnienia od Internetu bądź przemocy w grach komputerowych. Pozostałe niebezpieczeństwa, takie jak przemoc rówieśnicza, zaniedbanie stosunków rówieśniczych, rodzinnych oraz zubożenie języka, są zazwyczaj pomijane. Dlatego przyjmuję, że powyższa hipoteza została zweryfikowana pozytywnie.

Problematyczne okazało się także pytanie czy rodzice uczniów klas I–VI prowadzą wobec nich profilaktykę uzależnienia od informacji cyfrowej? Uzyskane wyniki wskazują na to, że rodzice prowadzą wobec dzieci profilaktykę uzależnienia od informacji cyfrowej poprzez kontrolowanie stron internetowych i gier komputerowych. Nie rozmawiają jednak o wszystkich niebezpieczeństwach jakie mogą wyniknąć ze zbyt częstego korzystania z mediów cyfrowych. Czas ustalony na korzystanie z urządzeń cyfrowych jest zbyt długi. Poza młodzieżą gimnazjalną i licealną, uczniowie szkół podstawowych stanowią bowiem największą grupę ryzyka uzależnienia od Internetu. Sieć jest nie tylko współcześnie nieodzownym źródłem informacji, ale także powodem narastających problemów społecznych. Nieumiejętne z niej korzystanie może w wypadku młodzieży szkolnej doprowadzić do niekorzystnych skutków zdrowotnych i negatywnych zachowań społecznych, będących skutkiem zaburzeń w prawidłowym rozwoju osobowości młodego człowieka.